

Online ISSN 2335-2388

RESPECTUS PHILOLOGICUS

2014 Nr. 26 (31)

RESPECTUS PHILOLOGICUS Nr. 26 (31)

MOKSLINIS TĖSTINIS LEIDINYS

Leidžia Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas ir Jano Kochanovskio universiteto Humanitarinis fakultetas Kielcuose du kartus per metus (balandžio 25 d. ir spalio 25 d.).

Mokslo kryptis: filologija (04H). Mokslo sritys: gramatika, semantika, semiotika, sintaksė (H 352), bendroji ir lyginamoji literatūra, literatūros kritika, literatūros teorija (H 390).

Pagrindinės kalbos: lietuvių, lenkų, anglų, rusų.

CZASOPISMO NAUKOWE

Wydawcy: Uniwersytet Wileński – Wydział Humanistyczny w Kownie oraz Uniwersytet Jana Kochanowskiego – Wydział Humanistyczny w Kielcach. Ukazuje się dwa razy w roku: 25 kwietnia i 25 października.

Kierunek naukowy: filologia (04H). Dyscypliny naukowe: gramatyka, semiotyka, semantyka, syntaktyka (H 352), literatura ogólna i porównawcza, krytyka literacka, teoria literatury (H 390).

Podstawowe języki: polski, litewski, angielski i rosyjski.

ONGOING ACADEMIC PUBLICATION

Published twice a year (April 25, October 25) by Vilnius University Kaunas Faculty of Humanities and The Jan Kochanowski University Faculty of Humanities in Kielce.

Scientific field: philology (04H). Research areas: grammar, semantics, semiotics, syntax (H 352), general and comparative literature, literary criticism, literary theory (H 390).

The journal accepts articles and correspondence written in English, Lithuanian, Polish and Russian.

DUOMENŲ BAZĖS / BAZY DANYCH / ABSTRACTING AND INDEXING

Elektronische Zeitschriftenbibliothek (2002) Arianta (2002)	Frei zugängliche E-Journals Universitätsbibliothek Regensburg
Balcan Rusistics (2004)	Naukowe i branżowe polskie czasopisma elektroniczne Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego
C.E.E.O.L. (2005)	Russian Language, Literature and Cultural Studies Central and Eastern European Online Library DFG Nationallizenzen
EBSCO (2006)	Humanities International Complete Humanities Source Current Abstracts Humanities International Index TOC Premier
MLA (2007)	Modern Language Association International Bibliography
Index Copernicus (2008)	Index Copernicus International Journal Master List
Lituanistika (2011) Linguistic Bibliography Online (2012) Ulrichs (2013)	The database of the humanities and social sciences in Lithuania Brill Leiden, Netherlands Ulrich's Periodicals

PATIKRA / WERYFIKACJA / VERIFICATION

Redakcijos adresas / Adres redakcji / Address of the editorial board

Žurnalas „Respectus Philologicus“

Respectus Philologicus

Vilniaus universitetas

Vilnius University

Kauno humanitarinis fakultetas

Kaunas Faculty of Humanities

Muitinės g. 8, LT-44280 Kaunas, Lietuva

Muitines 8, Kaunas 44280, Lithuania

Tel. +370 37 750 536

El. paštas / E-mail Respectus.Philologicus@khf.vu.lt

Interneto svetainė / Strona internetowa / Homepage www.rephi.khf.vu.lt

Moksliniai ir kalbos redaktoriai / Redakcja naukowa i językowa / Proof-readers

Gabija Bankauskaitė-Sereikienė (lietuvių kalba / język litewski / Lithuanian language)

Kazimierz Luciński, Beata Piasecka (lenkų kalba / język polski / Polish language)

Giedrė Drėgvaitė (anglų kalba / język angielski / English language)

Eleonora Lassan, Viktorija Makarova (rusų kalba / język rosyjski / Russian language)

Vertimas / Tłumaczenie / Translation

Beata Piasecka, Živilė Nemickienė

Pagrindinė redaktorė / Redaktor prowadzący / Publishing editor

Viktorija Makarova

Print ISSN 1392-8295, Online ISSN 2335-2388

© Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas, 2014

© Uniwersytet Jana Kochanowskiego – Wydział Humanistyczny w Kielcach, 2014

REDAKTORIŲ KOLEGIJA — KOLEGIUM REDAKCYJNE

- Eleonora Lissan** VU KHF profesorė, habil. dr. (04H), Lietuva, *vyriausioji redaktorė*
 Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny
 w Kownie, dr hab. (04H), Litwa, *redaktor naczelny*
- Kazimierz Luciński** Jano Kochanovskio universiteto Kielcuose profesorius, habil. dr.
 (04H), Lenkija, *vyriausiosios redaktorės pavaduotojas*
 Profesor Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, dr hab.
 (04H), Polska, *zastępcza redaktora naczelnego*
- Irina Oukhvanova-Shmygova** Baltarusijos valstybinio universiteto profesorė, dr. (04H), Balta-
 rusija, *vyriausiosios redaktorės pavaduotoja*
 Profesor Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego, dr (04H),
 Białoruś, *zastępcza redaktora naczelnego*
- Gabija Bankauskaitė-
 Sereikienė** VU KHF profesorė, dr. (04H), Lietuva, *atsakingoji sekretorė*
 Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny
 w Kownie, dr (04H), Litwa, *sekretarz kolegium*
- Daiva Aliūkaitė** VU KHF docentė, dr. (04H), Lietuva
 Docent Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny w
 Kownie, dr (04H), Litwa
- Danutė Balšaitytė** VU Užsienio kalbų instituto profesorė, dr. (04H), Lietuva
 Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Instytut Języków Obcych,
 dr (04H), Litwa
- Wiesław Caban** Jano Kochanovskio universiteto Kielcuose profesorius, habil. dr.
 (05H), Lenkija
 Profesor Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, dr hab.
 (05H), Polska
- Renato Corsetti** Romos universiteto „La Sapienza“ profesorius, habil. dr. (04H),
 Italija
 Profesor Uniwersytetu Rzymskiego „La Sapienza“, dr hab. (04H),
 Włochy
- Anatolij Chudinov** Uralo valstybinio pedagoginio universiteto profesorius, dr. (04H),
 Rusija
 Profesor Uralskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego,
 dr (04H), Rosja
- Hans-Jürgen Diller** Bochumo Ruhro universiteto profesorius, habil. dr. (04H),
 Vokietija
 Profesor Uniwersytetu Ruhry w Bochum, dr hab. (04H),
 Niemcy
- Alozas Gudavičius** Šiaulių universiteto profesorius, habil. dr. (04H), Lietuva
 Profesor Uniwersytetu w Šiauliai, dr hab. (04H), Litwa
- Laima Kalėdienė** Lietuvių kalbos instituto vyriausioji mokslo darbuotoja,

- profesorė, dr. (04H), Lietuva
Starszy pracownik naukowy, profesor w Instytucie Języka Litewskiego, dr (04H), Litwa
- Juris Kastinš** Latvijos universiteto profesorius, habil. dr. (04H), Latvija
Profesor Uniwersytetu Łotewskiego w Rydze, dr hab. (04H), Łotwa
- Asta Kazlauskienė** Vytauto Didžiojo universiteto profesorė, dr. (04H), Lietuva
Profesor Uniwersytetu Witolda Wielkiego, dr (04H), Litwa
- Jurij Kleiner** Sankt Peterburgo universiteto profesorius, habil. dr. (04H), Rusija
Profesor Uniwersytetu w Sankt Petersburgu, dr hab. (04H), Rosja
- Aleksandras Krasnovas** VU KHF profesorius, dr. (04H), Lietuva
Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny w Kownie, dr (04H), Litwa
- Jadvyga Krūminienė** VU KHF profesorė, dr. (04H), Lietuva
Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny w Kownie, dr (04H), Litwa
- Jurgita Mikėlionienė** Kauno technologijos universiteto docentė, dr. (04H), Lietuva
Docent Uniwersytetu Technologicznego w Kownie, dr (04H), Litwa
- Gerald E. Mikkelson** Kanzaso universiteto profesorius, dr. (04H), JAV
Profesor Uniwersytetu w Kansas, dr (04H), USA
- Olegas Poliakovas** VU KHF profesorius, habil. dr. (04H), Lietuva
Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny w Kownie, dr hab. (04H), Litwa
- Marek Ruskowski** Jano Kochanovskio universiteto Kielcuose profesorius, habil. dr. (04H), Lenkija
Profesor Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, dr hab. (04H), Polska
- Yuri Stulov** Minsko valstybinio lingvistikos universiteto profesorius, dr. (04H), Europos „Amerikos studijų asociacijos“ Baltarusijos filialo prezidentas, Baltarusija
Profesor Państwowego Uniwersytetu Lingwistycznego w Mińsku, dr (04H), prezes białoruskiej filii Europejskiego Stowarzyszenia Studiów Amerykanistycznych, Białoruś
- Leona Tokor** Jeruzalės hebrajų universiteto profesorė, habil. dr. (04H), Izraelis
Profesor Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie, dr hab. (04H), Izrael

EDITORIAL BOARD

Eleonora Lissan	Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania, <i>editor-in-chief</i>
Kazimierz Luciński	Professor (04H), The Jan Kochanowski University in Kielce, Poland, <i>deputy editor-in-chief</i>
Irina Oukhvanova-Shmygova	Professor (04H), Belarusian State University, Belarus, <i>deputy editor-in-chief</i>
Gabija Bankauskaitė-Sereikienė	Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania, <i>managing secretary</i>
Daiva Aliūkaitė	Associate Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania
Danutė Balšaitytė	Professor (04H), Vilnius University (Institute of Foreign Languages), Lithuania
Wiesław Caban	Professor (05H), The Jan Kochanowski University in Kielce, Poland
Renato Corsetti	Professor (04H), Sapienza University of Rome, Italy
Anatolij Chudinov	Professor (04H), Ural State Pedagogical University, Russia
Hans-Jürgen Diller	Professor (04H), Ruhr University Bochum, Germany
Aloyzas Gudavičius	Professor (04H), Šiauliai University, Lithuania
Laima Kalėdienė	Professor (04H), Senior Researcher, Institute of the Lithuanian Language, Lithuania
Juris Kastinš	Professor (04H), University of Latvia, Latvia
Asta Kazlauskienė	Professor (04H), Vytautas Magnus University, Lithuania
Jurij Kleiner	Professor (04H), St. Petersburg State University, Russia
Aleksandras Krasnovas	Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania
Jadvyga Krūminienė	Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania
Jurgita Mikelionienė	Associate Professor (04H), Kaunas University of Technology, Lithuania
Gerald E. Mikkelsen	Professor (04H), The University of Kansas, USA

Olegas Poliakovas	Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania
Marek Ruskowski	Professor (04H), The Jan Kochanowski University in Kielce, Poland
Yuri Stulov	Professor (04H), Minsk State Linguistic University, President of European Association for American Studies in Belarus, Belarus
Leona Toker	Professor (04H), The Hebrew University of Jerusalem, Israel

TURINYS / SPIS TREŚCI

I. DISKURSO IR NARATYVO TYRIMAI / BADANIA NAD DYSKURSEM I NARRACJĄ

Olga Senkāne (Latvija / Łotwa). Implied Author in Philosophical Novels.....	13
Ewa Piotrowska-Oberda (Lenkija / Polska). The Quest for Knowledge in the <i>King James Bible</i>	27
Jurgita Astrauskienė, Jadvyga Krūminienė (Lietuva / Litwa). John Webster's Drama <i>The Duchess Of Malfi</i> : The Contexts and Contests of Wit	44
Елена Бразговская (Rusija / Rosja). Человек в «точках интенсивности»: сад как пространство самоидентификации	57
Анна Дащенко (Ukraina / Ukraina). «Послесловие к запискам о надписях на бронзе и камнях» Ли Цинчжао	68
Anna Wzorek (Lenkija / Polska). Wojciech Żukrowski (jakiego nie pamiętamy) – dla małoletniego odbiorcy	87
Kristina Bačiulienė (Lietuva / Litwa). Meilės kalba Marcelijaus Martinaičio knygoje <i>Atmintys</i>	98
Ewa Anna Piasta (Lenkija / Polska). Funkcja milczenia w powieści <i>Chusta Weroniki</i> Gertrudy von le Fort.....	110
Agnieszka Łobodziec (Lenkija / Polska). Violent Black Man and the Myth of Black Macho in Eugene O'Neill's <i>The Dreamy Kid</i>	123
Svetozar Poštić (Lietuva / Litwa). To Act or not to Act: How Coleridge Changed the Way We See <i>Hamlet</i>	133

II. KALBA. VISUOMENĖ. KULTŪRA / JĘZYK. SPOŁECZEŃSTWO. KULTURA

Tatyana Skrebtsova (Rusija / Rosja). The Concepts “Centre” and “Periphery” in the History of Linguistics: From Field Theory to Modern Cognitivism	144
Лара Синельникова (Ukraina / Ukraina). Дискурсивное пространство лингвокультурного типажа «профессор».....	152
Dorota Połowniak-Wawrzonek (Lenkija / Polska). Metafora w ujęciu kognitywnym.....	166
Gabija Bankauskaitė-Sereikienė, Eglė Keturakienė (Lietuva / Litwa). Amžinas dabartiškumas <i>Naujosios Romuvos</i> (1931–1940) reklamos	177
Skirmantė Biržietienė, Eglė Gabrėnaitė (Lietuva / Litwa). Eristinis argumentavimas reklamoje	190
Elżbieta Michow (Lenkija / Polska). Polskie i bułgarskie frazeologizmy somatyczne motywowane przez nazwy części ciała służących do myślenia	203
Małgorzata Krzysztofik (Lenkija / Polska). Aksjologia czasu antropologicznego w XVII-wiecznych kalendarzach gdańskich Stefana Furmana	217

Greta Kaušikaitė, Tatyana Solomonik-Pankrašova (Lietuva / Litwa). Vernacular Translation as Enarratio Poetarum: Cædmon's "Hymn of Creation"	230
Ирина Роляк (Lenkija / Polska). Об особенностях терминологической группы слов со значением 'цена – стоимость' / 'cena – wartość' и проблеме их эквивалентности в переводе	239
Marek Przeniosło, Małgorzata Przeniosło (Lenkija / Polska). Wilno i Wileńszczyzna w okresie ewakuacji wojsk i władz rosyjskich w 1915 r.	248
Iłona Mickienė, Rita Baranauskienė (Lietuva / Litwa). Veliuonos apylinkių pravardžių struktūros ypatumai: antrinės pravardės	262
 III. SKAUDŪS KLAUSIMAI / DRAŽLIWE KWESTIE	
Алла Дюмидова, Виктория Макарова (Lietuva / Litwa). Движение «естественное родительство» – как (как бы) противостояние обществу потребления	270
 IV. MŪSŲ VERTIMAI / NASZE PRZEKŁADY	
John R. Taylor (Naujoji Zelandija / Nowa Zelandia). Kalba mąstyme. II dalis. Vertė / Tłum. Živilė Nemickienė	283
 V. MOKSLINIO GYVENIMO KRONIKA / KRONIKA ŻYCIA NAUKOWEGO	
Knygų recenzijos / Recenzje książek	
Йенс Херльт (Šveicarija / Szwajcaria). КОВТУН, Н. В. (ред.), 2014. <i>Кризис литературоцентризма. Утрата идентичности vs. новые возможности</i> . Москва: Флинта	295
Gabija Bankauskaitė-Sereikienė (Lietuva / Litwa). MAČIULIS-MAIRONIS, Jonas, 2014. <i>Pavasario balsai. 1920 metų leidimo maketo fotografinė kopija</i> . Rengėja ir įvadinio teksto autorė Virginija Babonaitė. Kaunas: Naujasis lankas	298
Michał Mazurkiewicz (Lenkija / Polska). BISKUPSKI, Mieczysław B. B., 2011. <i>Nieznana wojna Hollywood przeciwko Polsce 1939–1945</i> . Warszawa: Fijorr Publishing	302
Ewa Kula, Tomasz Maliszewski (Lenkija / Polska). LOBANOV, N. A., MAŹEIKIENĖ, N., SKVORTSOV, V. N. (Eds), 2013. <i>Continuous education as a prerequisite of the development of professional competences. Monography</i> , Saint-Petersburg	304
Anonsai / Zapowiedzi	308
 VI. REIKALAVIMAI STRAIPSNIAM / ZASADY OPRACOWYWANIA PUBLIKACJI	
310	
 VII. MŪSŲ AUTORIAI / NASI AUTORZY	
323	

CONTENTS

I. RESEARCH OF DISCOURSE AND NARRATIVE

Olga Senkāne (Latvia). Implied Author in Philosophical Novels	13
Ewa Piotrowska-Oberda (Poland). The Quest for Knowledge in the <i>King James Bible</i>	27
Jurgita Astrauskienė, Jadvyga Krūminienė (Lithuania). John Webster's Drama <i>The Duchess of Malfi</i> : The Contexts and Contests of Wit	44
Elena Brazgovskaya (Russia). Man in the "Points of Intensity": Garden as a Space of Self-Identification.	57
Ganna Dashchenko (Ukraine). "Postface to a Catalogue on Bronze and Stone Inscriptions" by Li Qingzhao	68
Anna Wzorek (Poland). Wojciech Żukrowski (who We do not Remember) – for the Young Reader	87
Kristina Bačiulienė (Lithuania). Language of Love in Marcelijus Martinaitis <i>Atmintys</i>	98
Ewa Anna Piasta (Poland). The Function of Silence in Gertrud von le Fort's Novel <i>The Veil of Veronica</i>	110
Agnieszka Łobodziec (Poland). Violent Black Man and the Myth of Black Macho in Eugene O'Neill's <i>The Dreamy Kid</i>	123
Svetozar Poštić (Lithuania). To Act or not to Act: How Coleridge Changed the Way We See <i>Hamlet</i>	133

II. LANGUAGE. SOCIETY. CULTURE

Tatyana Skrebtsova (Russia). The Concepts "Centre" and "Periphery" in the History of Linguistics: From Field Theory to Modern Cognitivism	144
Lara Sinelnikova (Ukraine). Discourse Space of the Linguocultural Character Type "Professor"	152
Dorota Połowniak-Wawrzonek (Poland). Metaphor in Cognitive Approach	166
Gabija Bankauskaitė-Sereikienė, Eglė Keturakienė (Lithuania). Eternal Contemporaneity in Advertisements of <i>Naujoji Romuva</i> (1931–1940).....	177
Skirmantė Biržietienė, Eglė Gabrėnaitė (Lithuania). Eristic Argumentation in Advertising....	190
Elżbieta Michow (Poland). Polish and Bulgarian Somatic Phrases Justified with the Names of the Parts of the Body Designed for Thinking	203
Malgorzata Krzysztofik (Poland). Axiology of Anthropological Time in Stefan Furman's Calendars of the 17 th Century Gdansk.	217
Greta Kaušikaitė, Tatyana Solomonik-Pankrašova (Lithuania). Vernacular Translation as Enarratio Poetarum: Cædmon's "Hymn of Creation"	230

Irina Rolak (Poland). On the Peculiarities of Terminological Word Group with Meaning “Value-Based Pricing” and the Problem of Their Equivalence in Translation.....	239
Marek Przeniosło, Małgorzata Przeniosło (Poland). Vilnius and the Vilnius Region in the Period of Evacuation of Russian Army and Authorities in 1915.....	248
Ilona Mickienė, Rita Baranauskienė (Lithuania). The Peculiarities of Nickname Structure in the Vicinity of Veliuona: Secondary Nicknames	262
 III. SENSITIVE ISSUES	
Ala Diomidova, Viktorija Makarova (Lithuania). Movement of “Natural Parenting” as (as if) a Confrontation with a Consumer Society	270
 IV. OUR TRANSLATIONS	
John R. Taylor (New Zealand). Kalba mūsų mintyse. II dalis / Language in the Mind. Part II. Translated by Živilė Nemickienė.....	283
 V. SCIENTIFIC LIFE CHRONICLE	
Book reviews	
Йенс Херльт (Switzerland). КОБТУН, Н. В. (ed.), 2014. <i>Кризис литературоцентризма. Утрата идентичности vs. новые возможности</i> . Москва: Флинта	295
Gabija Bankauskaitė-Sereikienė (Lithuania). MAČIULIS-MAIRONIS, Jonas, 2014. <i>Pavasario balsai. 1920 metų leidimo maketo fotografinė kopija</i> . Ed. Virginija Babonaitė. Kaunas: Naujasis lankas	298
Michał Mazurkiewicz (Poland). BISKUPSKI, Mieczysław B. B., 2011. <i>Nieznana wojna Hollywood przeciwko Polsce 1939–1945</i> . Warszawa: Fijorr Publishing	302
Ewa Kula, Tomasz Maliszewski (Poland). LOBANOV, N. A., MAŽEIKIENĖ, N., SKVORTSOV, V. N. (Eds), 2013. <i>Continuous education as a prerequisite of the development of professional competences. Monography</i> , Saint-Petersburg.....	304
 Announcements	308
 VI. REQUIREMENTS FOR PUBLICATION	310
 VII. OUR AUTHORS	323

Kristina Bačiulienė*Vilniaus universitetas**Kauno humanitarinis fakultetas**Muitinės g. 12, Kaunas LT-44280, Lietuva**Tel. +370 658 86615**El. paštas kristinap364@gmail.com**Moksliniai interesai: mitopoetika, teopoetika, intertekstualumas***MEILĖS KALBA MARCELIJAUS MARTINAIČIO KNYGOJE
ATMINTYS**

Straipsnyje ieškoma Marcelijaus Martinaičio meilės koncepcijos knygoje „Atmintys: meilės lyrikos albumas“ (2008). Meilės samprata atskleidžiama derinant mitopoetinės kritikos, komparatyvistikos ir interpretacijos metodus. Atraminiais taškais pasirinkta Biblija ir mitologija. Meilės ir Eroso konceptai tiriami remiantis ir jungiant Nikolajaus Berdiajevo, Ericho Frommo, Vladimiro Solovjovo, Algio Mickūno, Mirce'os Eliade, Platono sampratas bei popiežių Pauliaus VI ir Benedikto XVI kerigmą. Meilės albumą padeda iššifruoti atminties supratimas, pagrįstas Henri Bergsono filosofija; meilės koncepciją – Oskaro Milašiaus, Antikos, Viduramžių, Renesanso mitų meilės samprata.

„Atminčių“ tekstas traktuojamas kaip hermetiškas, intertekstualus, reflektuojantis kosmogonijos ir antropogonijos aktą permanentiniame erdvėlaikyje. Pasaulio perkūros procesas sietinas su archetipine sąmone, vyrauja „amžinojo sugrįžimo“ ciklas. Meilė – transcendencijos pamatas, egzistencijos pagrindas ir siekiamybė susiliesti su Dievu, Dievo dovana žmonijai, meilės objekto regėjimas. Erosas (aistra) ambivalentiškas: tai žemiškoji / dangiškoji, nuodėmingoji / dieviškoji, kuriančioji / griauunančioji varomoji kūros jėga. Moteris – žemiškoji / geidulingoji, dieviškoji / nepasiekiamoji. Sprendžiamas klausimas, kuris motyvas – krikščioniškosios ar kurtuazinės literatūros – vyrauja meilės lyrikos albume.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: meilė, Erosas, „amžinasis sugrįžimas“, atmintis, kurtuazinė meilė.

Teorinės priegigos

Meilės slėpinys, kaip vienas pamatinių būties reiškinių, buvo apmąstomas ir įvairiai traktuojamas filosofų, antropologų, psichologų, medikų, dvasininkų, fizikų, kitų sričių mokslininkų, aiškinamas skirtingai įvairiose epochose ir kultūrose, netapatus religijose, tad universalios definicijos nėra. Todėl verta ieškoti savos apibrėžties, padėsiančios suprasti Marcelijaus Martinaičio poziciją. Kaip teigia Vladimiras Solovjovas, Visatos kūnas yra „tiesiog *mistinis kūnas*“ (Solovjovas 1991: 45), betarpiškai veikiantis žmogų kaip biologinę, dvasinę ir socialinę būtybę. Kiekviena meilės teorija, kaip pastebi Erichas Frommas, atsiremia į egzistencijos supratimą (Fromas 1999: 118). Meilė, pasak VI. Solovjovo, yra „aukščiausia individualaus gyvenimo apraiška“ (Solovjovas 1991: 41). Tradiciškai pirmiausia ji suvokiama kaip ypatinga jungtis tarp vyro ir moters. Kaip yra sakęs Benediktas XVI, ji pasireiškia ten ir tada, kai „neatskiriamai sąveikauja kūnas ir siela ir žmonėms atsiveria, regis, nugalimas laimės pažadas, tobulos meilės tobulus paveikslas, greta kurio iš pirmo žvilgsnio blanksta visos kitos meilės rūšys.“ (Benediktas 2005). Visos meilės rūšys, kurias klasifikuoja Erichas Frommas (broliškoji, motinos, erotinė, meilė sau ir Dievui) tarpusavyje susipynusios, išskyrus erotinę, kurią Frommas traktuoja kaip seksualinę trauką kuriam nors vienam asmeniui esant vienai sąlygai: ji tikra, jei kyla „iš

mano būties esmės ir į kitą asmenį aš įsijaučiu tik jo (ar jos) būties esmėje“ (Fromas 1999: 161). Erotinę meilę turėtų sustiprinti valia. Valios aktu – sąmoninga veikla – kuriamas meilės patvarumas. Mokslininkas, nekonfrontuodamas su krikščionišku požiūriu į vedybas ir šeimą, teigia, jog valia ir sprendimas tuoktis su pasirinktu asmeniu turėtų kurti ir išsaugoti meilę, tačiau dėl erotinės meilės paradoksalumo, slypinčio nepaaiškinamoje traukoje, taip gali būti arba gali nebūti. Nikolajus Berdiajevas mano, jog šeima mažai ką turi bendra su meile, kad šioje institucijoje įmanūs stiprūs vergovės elementai, todėl „legali meilė yra mirusi meilė.“ (Berdiajevas 1999: 62). VI. Solovjovas teigia, jog tik šeimoje galima didžioji meilė, deja, nors ji egzistuoja nuo pasaulio atsiradimo, tebėra „tik pradmenys, užuomazgos, čia dar ne ji pati.“ (Solovjovas 1991: 25).

Visuomenėje tebegyvas mitas apie „antrąją obuolio puselę“, reliktas mito apie pirmuosius žmones androginus. Platonas *Puotoje* perskeltų vyro ir moters siekį surasti antrąją, priešingos lyties savąją dalį vadina nepaaiškinamu sielos troškimu įveikti atskirtį: „susiungti ir susiliesti su mylimuoju, iš dviejų būtybių pasidaryti viena. O visa tai todėl, kad tokia buvo pirmą kartą mūsų prigimtis ir kad mes sudarėme vieną visumą. Tas pilnumo troškimas, noras ją pasiekti ir vadinasi meilė.“ (Platonas 1963: 35). N. Berdiajevas tarsi patvirtina mitą ir amžinąjį sugrįžimą į pirmapradiškumą bei teigia lemties įtaką: „Tikra meilė gimsta, kai susitinkama neasitiktinai, kai įvyksta pažadėtojo ir pažadėtosios susitikimas.“ (Berdiajevas 1999: 61). Biblijoje meilė įvardijama kaip Dievo dovana žmonijai, kita vertus, „Dievas yra meilė, ir kas pasilieka meilėje, tas pasilieka Dieve“ (1 Jn 4, 16). <...> Meilė aprėpia visą egzistenciją su visais jos matmenimis, įskaitant laiko matmenį. Kitaip ir negali būti, nes ji žada galutinę: meilė žvelgia į amžinybę – primena ir aiškina Benediktas XVI (Benediktas 2005). E. Frommo iškelta atskirtumo išgyvenimo ir jo pašalinimo idėja byloja tą patį – vienišumą gali įveikti vyro ir moters meilės sąjunga. Mokslininkas mato ir kitus atskirtumo pašalinimo kelius: orgiastines būsenas, konformizmą bendruomenėje, kūrybinę veiklą, bet šią egzistencinę problemą tegali išspręsti vienybė „su kitu žmogumi per meilę.“ (Fromas 1999: 121–128). VI. Solovjovas įžvelgia žmogaus dvasinės prigimties diktatą iš dviejų ribotų būtybių sukurti „absoliučiai idealų asmenį.“ (1991: 25). Meilės uždavinys – sukurti *tikrąjį idealą*, kurį sudaro vyro ir moters aukščiausia vienybė (Solovjovas 1991: 24–25), siekianti nemirtingumo Dievuje ar kitų religijų vadinamoje absoliučioje, žmonijos gyvenimą tvarkančioje jėgoje (Solovjovas 1991: 15).

Pradžios knygos „Antrajame pasakojime apie Kūrimą“ skelbiama: „VIEŠPATS Dievas tarė: „Negera žmogui būti vienam. Padarysiu jam tinkamą bendrininką.“ (Pr 2, 18) Tvėrėjas atskyrė dalį kūno iš vyro ir padarė moterį, kurie turi vėl sugrįžti į vienį, „todėl vyras palieka savo tėvą ir motiną, glaudžiasi prie savo žmonos, ir jie tampa vienu kūnu.“ (Pr 2, 24) (*Šventasis Raštas* 1998: 10). „Pirmajame pasakojime apie Kūrimą“ sakoma, kad iš karto buvo sukurti du žmonės. Benediktas XVI meilės pirmapradiškumą įžvelgia Kristuje: „Kaip sako pats Viešpats, žmogus gali tapti šaltiniu, iš kurio plūs gyvojo vandens srovės (plg. Jn 7, 37–38). Bet kad taptų tokiu šaltiniu, jis pats turi vis gerti iš pirmo ir pirmapradžio šaltinio – Jėzaus Kristaus, iš kurio perdurtos širdies teka Dievo meilė“ (plg. Jn 19, 34) (Benediktas 2005).

Apie nesavanaudiškumą, galių netekimą, beprasmybę ir virsmą niekiu be meilės skelbia pirmasis laiškas korintiečiams. „Himne meilei“ pabrėžiama šio jausmo svarba, ypatingu-

mas, begališkumas: „Meilė kantri, meilė maloninga, ji nepavydi; meilė nesididžiuoja ir neišpuiksta. Ji nesielgia netinkamai, neieško sau naudos, nepasiduoda piktumui, pamiršta, kas buvo bloga, nesidžiaugia neteisybe, su džiaugsmu pritaria tiesai. Ji visa pakelia, visa tiki, viskuo viliasi ir visa ištvėria. Meilė niekada nesibaigia.“ (Kor 4–13, 8) (*Šventasis Raštas* 1998: 1799). „Giesmių giesmė“ – idealios meilės pavyzdys – irgi kalba apie amžinumą, eroso ir *agapės* vienį: „Juk meilė stipri kaip mirtis, aistra nuožmi kaip Šeolas. Jos kaitra kaip ugnies kaitra, nenumaldoma liepsna. Giliausi vandenys negali užgesinti meilės nei potvyniai jos paskandinti“ (Gg 8, 6–7) (*Šventasis Raštas* 1998: 1031). Taigi meilė kaip egzistencinė duotybė sujungia du žmones į vieną asmenybę Absoliuto meilėje ir nukreipia į amžinąjį būvį, gimimą belaikėje begalybėje, kai vyksta nenutrūkstantis idealaus gėrio ir grožio kūrimo procesas, ritualinis meilės atsinaujinimas, kuri ir yra Dievo esmė, Visatos šerdis arba absoliuti tiesa. Pasak Benedikto XVI, „meilė auga per meilę.“ (Benediktas 2005).

Meilę skatina ne vien egzistencinis nerimas, kaltė, troškimas sugrįžti atgal į Vienio meilės įsčias bei „daugintis“. Jos ištakos ne tik dvasinės, bet ir kūniškos, įkvėptos eroso. Erosas tiesiogiai susijęs su dorybingumu, ištikimybe, užkoduotas giminės pratęsimo instinkte, todėl lytiniai santykiai kaip malonumo ir pasitenkinimo šaltinis neretai vertinami kaip amoralūs, žeminantys, neleistini, nes nepakylėja žvilgsnio ir minčių į dangų. Manytina, kad Antikos graikai buvo per daug sureikšminę erosą kaip geidulį, geismą. Platono filosofijoje jis reiškia mistinį meilės, minties, vyriškosios valios skverbimąsi į nežemišką gėrį, grožį ir tiesą. O krikščionybė meilę per daug nužemino (pavyzdžiui, celibatas). Benediktas XVI, bandydamas reabilituoti bažnyčią, enciklikoje „Deus caritas est“ aiškina eroso santykį su *filija* (popiežius jį aiškina kaip meilę draugams) ir *agape*, dangiškąją meilę. Įmanu pritarti popiežiui, jog erosas, *philia* ir *agapė* – sudėtinės meilės dalys, kurios turi tinkamai derėti tarpusavyje. Eroso prigimtinis spontaniškumas, kaip ir *philia*, *agapė*, turi būti suvaldyta: „krikščionių tikėjimas žmogų visada laikė viena dvilype būtybe, kurioje vienas į kitą įsismelkia kūnas ir dvasia, taip abu įgydami naują kilnumą. Taip, erosas trokšta kelti mus „per ekstazę“ dieviškumo link, išvesti iš mūsų pačių, tačiau būtent todėl jis reikalauja kilimo, atsižadėjimų, apvalymų ir išgydymų kelio. <...> Jis (Jėzus – K. B.) myli, ir tą jo meilę neabejotinai galima vadinti erosu, kuris sykiu yra ir visiškai *agapė*.“ (Benediktas 2005). N. Berdiajevas sako, kad „Kristaus Erosas yra teigiamą mistinė trauka, mistinis įsimylėjimas, mistinis džiugesys.“ (Berdiajevas 1999: 32).

Meilėje slypi dangiškasis erosas, nes žemiškasis, pasak Platono, „žiūri daugiau kūno“ (Platonas 1963: 18). Erotas (erosas) netapatintinas su meile, jis suprastinas kaip aistra, geismas. Remiantis mitu, Platono paimtu iš Hesiodo *Teogonijos* apie dievo Eroto gimimą ir indų mitu apie Kamą, filosofo Algio Mickūno eroso samprata knygoje *Summa erotica* (2010), galima teigti, kad erosas yra aistringa, geisminga gyvybinė Visatos galia. A. Mickūnas akcentuoja, kad indų civilizacijoje erosas suprantamas „kaip visa aprėpianti ir persmelkianti atmosfera, kaip galingas, patrauklus daiktų nušvietimas, kaip siaubas ir kankinanti meilė *kama*. Kama yra jėga, galinti nulemti žmonijos gyvenimą ir net kosmose veikiančias galingas dievybes.“ (Mickūnas 2010: 183). Kosmosas tarsi užburtas magiškojo eroso. Žmogus, kosminė būtybė, įsilieja į kosminį energijų žaismą ir „ugningą kamą“ (Mickūnas 2010: 226). Erosas nėra vien tik žmonių „nuosavybė“, žemiškasis ir

trumpalaikis, bet aistringa gyvybinė, kuriančioji galia, kylanti ir vėl pasinerianti į Visatos ištakas, pati save gimdanti. Jos dieviškumas sietinas ne vien su kilme, bet ir su siekiu kurti amžinąją meilę, kuri pati yra tapsmas ir pasireiškia įvairiais pavidalais.

Nereliginas žmogus gali neigti Dievą ir Jo meilę, bet paprastai tikima meilės šventumu ir neliečiamybe. Taigi meilė apsieiškia kaip hierofanija. Meilę su šventybe sieti leistų Eliade konstanta, kad pasaulietis neišvengiamai patiria tai, ką ir *homo religious*, nes „kokios nors religinės vertybės sekuliarizacija yra viso labo religinis reiškinys, kuris galų gale iliustruoja žmogiškų vertybių kaitos dėsnį; kokio nors anksčiau „švento“ poelgio „pasaulietiškas“ pobūdis nereiškia tęstinumo nuotrūkio: „pasaulietiškumas“ yra tik nauja tos pačios sudėtinės žmogaus struktūros, kuri anksčiau reiškėsi „šventais“ aktais, išraiška.“ (Eliade 1997: 6). Žmogus – visuomenės dalis, socialiniai ryšiai vienaip ar kitaip veikia meilės atsiradimą ir jos mirtį. Analizuojant lyriką, ieškoma „meilės civilizacijos“ pasaulėvaizdžio. Kurti „meilės civilizaciją“ pirmasis paragino Paulius VI enciklikoje „*Populorum progressio*“, pastebėdamas, kad kiekvienas yra savo progreso architektas.¹ Siekdama išlikimo, amžinumo ir šiaurinės laimės žmonija, pasak Jono Pauliaus II, pašaukta kurti „meilės civilizaciją“. Meilė, pasak Antano Maceinos, yra veiksmas, „nuolatinis teikimas ir priėmimas, dvasinis apvaisinimas ir dvasinis gimdymas, žodžiu, toji nuolatinė dvasinė srovė, tekanti tarp dviejų polių.“ (Maceina 2014). Paulius VI skelbė, kad tikrasis meilės įrodymas yra susilaikymas ir moterystės aktas, kai nesiekama pratęsti giminių, žmogiškojo ir krikščioniškojo tobulumo troškimas (1968). Meilė – nuolatinis tapsmas, judėjimas, kūrybiškumas ir siekis amžinosios laimės ir palaimos čia ir dabar, egzistencinė esmė, kurioje, pasak E. Frommo, glūdi gyvybingumas, „nuolatinis išsūkis“, „bendras darbas“ (Fromas 1999: 205). Meilė – menas, kurio teorijos ir praktikos reikia mokytis visą gyvenimą.

Meilės tema buvo aktuali visais amžiais ir visose epochose. Literatūroje meilės jausmą vienas pirmųjų atskleidė graikų poetas Archilochas VII a. pr. m. e. Perteikdamas vidinį žmogus pasaulį, poetas vaizduoja psichinę įsimylėjusiojo savijautą (Žukas 1989: 6). Sapfo kalba apie Erosą. Senojoje Romoje meilės jausmas tarp žmonos ar sužadėtinės aprašomas kaip pareiga, pripratimas, pagarba. Apie aistringą meilę Romos literatūroje prabilta Katulos lūpomis I a. pr. m. e. krikščioniškoji ir viduramžių literatūra akcentavo dvasinius ryšius, kurtuazinė meilė „iškėlė Puikiosios Damos kultą“ (Žukas 1989: 7); vėliau damą pakeitė Marija, Dievo Motina. Meilė buvo išreiškiamą kaip dvasinis ir kūniškasis ryšys.

Pirmieji lietuvių meilės lyrikos tekstai pasirodė XVIII a. viduryje. Pradžia siejama su proginu, dukters vestuvėms skirtu, Adomo Fridricho Šimelpenigio eilėraščiu. Meilė suprantama kaip „Pakajus beigi sandora“ (*Lietuvių meilės lyrika* 1989: 21-22) santuokoje, kuri vyksta Dievo akivaizdoje, kurią Jis žengnoja ir skiria savo dovanas. XIX a. pradžios anoniminio

¹ “He [Man—K. B.] is the chief architect of his own success or failure. Utilizing only his talent and willpower, each man can grow in humanity, enhance his personal worth, and perfect himself. Man is truly human only if he is the master of his own actions and the judge of their worth, only if he is the architect of his own progress. He must act according to his God-given nature, freely accepting its potentials and its claims upon him. <...> Plans proposed for man's betterment will unite all nations in the joint effort to be undertaken, if every citizen—be he a government leader, a public official, or a simple workman—is motivated by brotherly love and is truly anxious to build one universal human civilization that spans the globe.“ (*Populorum Progressio*).

poeto eilėraštyje meilės kančias subjektas išsako mergelei, kuri yra „lenkų karalaitė“, graži kaip *kvietkelė*, lelijėlė (Ten pat: 23). Adomo ir Ievos įvaizdžiais teigiama, kad moteris yra Dievo skirta vyrui, todėl mergelė turi paklusti berneliui, jį pamilti, antraip *darmai* „Praeis tavo jaunos dienos“, o bernelis išeis į girią. Meilė čia saugo jaunystę, sujungia du žmones, o gyvenimas tampa panašus į buvimą Rojuje, t. y. taip pat prižiūrimas ir nulemtas Dievo. Jau vėliau Jonas Aistis apie meilę kalba kaip apie Dievo palaimą, džiaugsmą, ji siejama su gėlėmis, jos meldžiama: „Kalbėjau poterius gėlėse, pievoj“ (Ten pat: 139), bet ji gali sukelti ir kančią, kai seselė ignoruoja brolelio meilę, kai brolelis ilgisi seselės. Atskirtis nuo pasaulio verčia išgyventi kančią ir vieatvę. Marcelijus Martinaitis perkuria seselės įvaizdį kalbėdamas apie dvasinį artimumą ir kūniškąjį paneigdamas: „Tave tik už seserį aš parsivesiu“ (Žukas 1989: 9). Puritoniška meilės tradicija lietuvių lyrikoje, S. Žuko teigimu, siejama su dvasininkų luomu. A. Strazdas, A. Baranauskas, A. Vienažindys, Maironis, A. Jakštas, V. Mykolaitis-Putinas, K. Donelaitis erotizmo beveik nemini (Ten pat: 9).

Meilės kodas M. Martinaičio knygoje

M. Martinaičio meilės lyrikos knyga *Atmintys* užkoduota dvejopai – *žodžiais* „Meilė užmerkia akis: / tai ir yra amžinybė“ (Oskaras Milašius) ir *atmintimi*. Tiriant poeto meilės sampratą, verta eiti šiais dviem keliais, ieškant kryžkelių ir klystkelių, bendrybių ir skirtumų, siekiant suvokti M. Martinaičio meilės koncepciją.

Atmintys: lyrika išleista ne kartą – atskira knyga pasirodė 1986 metais, 1987-aisiais įdėta į rinktinę moksleiviams *Amžinas tiltas*. Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla rinkinį pakartotinai išleido 1995-aisiais. *Atmintis* rasime *Sugrįžime* (1998). Analizei pasirinktas trečiasis, paskutinis leidimas *Atmintys: meilės lyrikos albumas* (2008) kaip baigtinis, hermetiškas tekstas. Sudarydamas rinktinę, poetas neretai savo eilėraščius pakoreguodavo pridėdamas ar išmesdamas kai kuriuos žodžius, matyt, reikalaujant Glavlitui, o kitus, kaip nereikalingus, pakeisdamas, jo manymu, tikslesniais, pagilinančiais prasmę. Gerbiant tokią poeto nuostatą, verta tirti naujausius tekstus, užkalbinančius šiandienos skaitytoją, ir bandyti kurti, pasak M. Martinaičio, „trečiąjį tekstą“.

O. Milašiaus epigrafas neatsitiktinis – M. Martinaitis vertina rašytojo koncepcijas: „Žmogus savo mažoj žemėj saugo amžinąjį žmonijos laiką, į kurį norėjo savo kūryba įžengti Oskaras Milašius, apimtas Paryžiuje mistinės ekstazės. Čia atsiranda tyli meilės poezija, ji klauso ir girdi dvasios balsą.“ (Martinaitis 1992: 17). Poetas yra prisipažinęs, kad ir jis pats yra „šiek tiek mistikas“. *Atmintyse* archetipinė sąmonė sukuria meilės mitą, praeities „meilių“ prisiminimai išskyla, viena vertus, kaip nenutrūkstantis meilės vaizdinys, kita vertus, šis vaizdinys prisiminimo eigoje išskaidomas į atskirus vaizdinius, reprezentuojančius vyro ir moters meilės tipus. Praeities išgyvenimai, išsitrynus istorinei konkretybei, atkuriami atminties. Pasak Viktorijos Daujotytės, „atmintis yra pats didžiausias žmogaus stebuklas – nematydamas viską matai, girdi.“ (Martinaitis, 1998: 69). Martinaitis atkreipia dėmesį, kad „atmintis trumpa: karta po kartos ateina iš tamsos, sudainuoja kelias dainas ir vėl išeina į tamsą. Bendruomeninė atmintis nesaugo datų, pavardžių, žymių įvykių, juos įrašo į tai, kas amžinai kartoja, turi mitologinius ar pramanytus vardus, gali būti vėl būsimųjų kartų pakartota. Ši pasaulėjauta yra didinga: jaučiamas nepertraukiamas gyvenimo, amžinybės ritmas, nes ateityje bus tai, kas jau buvo.“ (Ten pat: 107).

Meilės lyrikos albume atmintis atmintis surikiuoja sinchroniškai ir diachroniškai. Pasak Henri Bergsono, atminties išsaugoti prisiminimai-vaizdai laike turi savo vietą ir jie be būtino reikalo neiškyla savaimė, bet tik esant tikrajai būtinybei. Taip atsiranda intelektualinio pažinimo galimybė. Prie jo mes sugrįžtame valingai atsiplešę nuo veiksmų dabartyje, praeities įvykius įterpdami į čia pat nykstančią dabarties akimirką (Берсон 1992: 208–209). Susigražinę praeitį iš naujo ją permąstome projektuodami ateitį dabarties tapsme. *Atmintyse* rituališkai kiekvienai meilės rūšiai „papasakoti“ tais pačiais žodžiais skiriama po du eilėraščius ir sukuriamas tokių porų hermetiškas, besikartojantis ciklas, kurio imanentinėje erdvėje lyrinio subjekto patirtys sinchroniškai sutampa su žmonijos patirtimis nuo pasaulio atsiradimo taško iki dabarties. Dabartyje esantis lyrinis subjektas kontempliuoja prikeldamas ir naujais išgyvenimais papildydamas meilės istorijas viena-laikėje erdvėje su žmonijos „meilės istorijomis“, tapatindamasis, bet iki galo nesutapdamas su pavyzdiniais literatūros, mitų ar Biblijos modeliais. Diachroniškai, puslapis po puslapio verčiant epochas, lyrinio subjekto intuicija pagauna artimus, pagilinančius subjekto patirtį literatūrinius, mitinius, Bibliinius veikėjų paveikslus ir *vaikiškame albume* suponuojamas individualus, asmeninis išgyvenimas. *Atmintys* susideda iš besikartojančio epochų ciklo, kurio branduolys – atpasakota individualizuota laiko meilės patirtis. Taigi kiekviena atmintyje reflektuota meilė yra tiek pat tipiška, bendratautinė, bendrapasaulinė, kiek ir individuali, asmeninė. Gentinė pasaulėjauta atsiskleidžia pasaulinės pasaulėjautos kontekste, sinchroniniame-diachroniniame žmonijos meilės patirties kryžiuje. Tipizavimo pagrindas – meilės rūšiavimas pagal *homo sapiens* požiūrį į moterį, meilės ir Eroso santykį, aistros vaidmenį bei įtaką meilei. Eidami lyrinio subjekto prisiminimų pėdomis kiekvienoje suporuotoje atmintyje rasime epochų meilės sampratos atšvaitus, aliuziją į to meto tipišką moters paveikslą konstrukta. *Atmintyse* atsispindi žmonijos meilės civilizacijos raida per lyrinio subjekto regėjimą ir girdėjimą savęs kaip dalies: šiuo atveju dalis atspindi visumą. Lyrinis „Aš“ kuria savo meilės civilizaciją pasitelkęs žmonijos akis, ausis, taktilinį kūnišką ir dvasinį kontaktus. Besikartojantys išgyventi ciklai skaitytojo akyse išnyra koncentriniais ratais. Akmenukas nuo dabarties kranto pirmiausia metamas į archetipinį pradžios tašką, kur meilė gimsta, suskamba kaip muzika, virsta giesme, daina, poezijos žodžiais, vaikišku albumu, gyvenimo knyga. Atmintis tarsi skaito tai, kas užrašyta gyvenimo knygoje. Meilė – užrašyta gyvenimo istorija, kurios vaizdinius galima regėti skaitant, prisimenant, kas užrašyta atmintyje, glūdi subjekto ir žmonijos sąmonės –pasąmonės kontinuumė. Taigi lyrinis subjektas rūšiuoja savo meilės patirtis remdamasis žmonijos meilės archetipine struktūra.

Meilė ir Erosas – pirmapradis pasaulio atsiradimo ir vystymosi impulsas, galia, jėga, transcendencijos-egzistencijos pagrindas, kartojasi cikliniame amžinajame erdvėlaikio rate: „Meilė ten atsiranda, kur nieko nebūna, / kur negirdėti garsų, saulė retai pasirodo, / kur niekad nesninga, nelyja, negriaudi perkūnai, / kur įščios dar tuščios ir išvalyti aruodai. // Meilė užmerkia akis prieš patį didžiausią turtą: / pasaulį paniekus – pasaulio kūrimą kartoja. / Arklą iš naujo išranda ir ugnį išmoksta įkurti, – / anksčiau negu įščiose vaisius – duona pravirksta pirmoji.“ (Martinaitis 2008: 10). Duona-meilė – Dievo dovana pasauliui ir žmogui, peninti gyvenimą. Meilė užgimsta įščiose; kūdikystėje ir vaikystėje reiškiasi bendrystėje su motina, nutrūkus šiai gijai, o gal ir nuo lopšio prasideda paieškos

vienintelės meilės, antrosios „obuolio pusės“, kad būtų pasotintas meilės alkis, kenčianti vienišystė. Suradus meilės vertą objektą, prasideda meilės kūra, taip pat ir konfliktas tarp kūno ir dvasios aistros, proto ir jausmų. Iš laiko perspektyvos lyriniam subjektui praeities meilė pasirodo, viena vertus, kaip *vaikiška*, nesubrendusi, pirmapradės asmeninės patirties akimirka: „Tai prisimint dabar – naivu ir liūdna... / Tie žodžiai – tarsi prarasti gabumai – / lyg paukščiui pamušti sparnai – vis kliūna!“ (Martinaitis 2008: 7), ir kita vertus, kaip modelis. Meilės nostalgija, kaip būdas panaikinti vienatvės jausmą, yra sąžmoninis ir nenutrūkstantis. Perskilus gyvenimams, tikima, jog *antroji pusė* esti: „Neklausiu, kur esi: tik atminties apsėstas, / pats sau tais žodžiais praeitin šypsau...“ (Ten pat). Vaikiškame, vadinasi, intuityvių vaizdinių, albume kuriama meilės abstrakcija, kurios centrinė figūra – moteris – taip pat abstrakcija. Ji nėra konkretus asmuo, gali būti afroditiškoji žemiškoji arba dangiškoji. Martinaičio žodžiai tarsi skirti apibūdinti ir jo paties *Atminčių* rinkinį: „net ir meilė poezijoje beveik niekada nėra „tikra“ meilė, skirta vienam asmeniui. Meno priemonė yra išreiškiamas santykis su jausmu, išgyvenimu.“ (Martinaitis 1977: 94). Kaip pastebi poetas, dažnai ko nors stoka paverčiama kūryba, atsirandančia iš ilgesio ir „išdegina kūrėją iš vidaus labiau negu „tikras“ išgyvenimas.“ (Ten pat). Taip gimsta literatūriniai personažai, pavyzdžiui, Laura, Marilė, Beatričė, sukuriamas, kaip Martinaičio atveju, apibendrintas, tipišką herojus, meilės siekiamybės objektas.

Knyga „užgimė“ dar Gervinėse, kur vyko tikrasis *auklėjimas*, mokymasis iš dviem trim metais vyresnių, ne itin išsilavinusių, tačiau visą širdį atidavusių mokytojų, *mergaičiukių*: „visa klasė rašė eilėraščius, atmintis į dienoraščius, piešė.“ (Martinaitis 1998: 180). Pašnekėsio metu poetas prisiminė, jog buvo net nepatogu kišenėje neturėti kokio nors eilėraščio, atminties. Jie gimdavo „iš nelaimingų meilių“ (Ten pat: 188), „iki ausų įsimylėjus savo mokytojas“: „Kiek daug reiškė slapta, neišsiduodant, iš tolo įsimylėti mokytoją, jaučiantis savotišku klieriku, Liudu Vasariu, su knyga rankoje įsiknisus į šieną duoti slaptus įžadus kažką padaryti ir būti vertu to, ką jauti.“ (Ten pat: 195). Taigi transcendentinės meilės idealas atsirado kaip sprogmuo, sudegant viduje, prisikeliant iš pelenų. Gervinėse įvyko esminis lūžis, manytina, neatsiejamas nuo pirmosios meilės, jos žavesio ir tragizmo, sąžmonėje kuriant meilės civilizaciją, kuri apsireikšdavo *tikrovėje*, kai buvo branginama meilės moralė, brandinama pagarba moteriai, mokytasi mylėti tyliai. Gervinėse „pagauti“ kurtuazinės meilės archetipai: poetas tarsi riteris įsimyli, idealizuoja ir stengiasi būti vertas meilės objekto, valdo aistrą. Šventoji Mergelė Marija, kaip prisiminė poetas, vaikystės-paauglystės periodu atrodė kaip Eroso įsikūnijimas, tobulas grožis, meilės šventenybė, pirmavaizdis. Vėliau, manytume, suaugo ir tapo *visatos mistiniu kūnu*, meile gyvenimui. Šv. Mergelė Marija sklidina magiškos charizmos, skatinančios vidinį išganymą, virsmą, asmenybės gimimą. Praregėjimas pažadina nuostabą, jog vyro ir moters meilė „nuoga“, kad ją reikia meniškai kurti, mokyti mylėti.

Martinaičio mistinis meilės suvokimas siejasi su O. Milašiaus samprata, turinčia „estetinių, filosofinių ir specifiskai literatūrinių konotacijų, atėjusių iš Viduramžių epochos. <...> (meilė) remiasi krikščionyste ir išskirtiniais literatūriniais šaltiniais.“ (Naujokaitienė 2001: 114). Rašytojus sieja Dantės aistringoji, arba žemiškoji, meilė, kuri kartu yra ir nuodėmingoji, veda į pragarą, dvasinė meilė (gėris ir grožis) pakylėja iki dangaus aukštybių. *Pragaro* antrajame rate, kuriame kaltes atperka svetimoteriautojai, Frančeska papasakoja

savo meilės istoriją: „Mes užsimiršę skaitėm vieną sykį, / Kaip Lančelotą pavergė aistra; / Dažnai, nenorom žvilgsniais susitikę, // Nukaisdavom abudu lyg žara, / Nors mudu nenumanėm, koks pavojus / Vavy, o meile, paslėptas yra! // Ir kai mes ten priėjom, kur herojus / Bučiuoja savo brangiąją veidan, – / Jis, vargšas, nieko blogo negalvojęs, // Į karštas lūpas pabučiavo man. / Daugiau skaityt tą dieną nebeteko...“ (Dantė 1968: 40). Šis tekstas asocijuojasi su antrąja *Atminčių* atmintimi, kai lyrinis subjektas stebi moterį: „Pirštai vos liesdama, eilėraščių knygą skleidi – / kregždė taip sparno galu liečia upės paviršių. / Po to susimąsčius ant puslapio ranką dedi, / tartum staiga būtum skaityti užmiršus. // Ir jau praeity, nematydama žodžių, skaitai, / knygos tiktai apšviesta, o pasaulis – išnyko... // Šviesos nebereikia...“ (Martinaitis 2008: 8). Kita vertus, Dantės Frančeska ištaria sakralinius žodžius: „Tikroji meilė viską užkariauna“ (Dantė 1968: 39). Martinaičio lyrinis subjektas paraboliskai reflektuoja: „Ką tik sutverti – anapus sode atsibudom. / Neįmanomai buvo šviesu, / <...> Pasaulį išvydom neįmanomai kvapnų. / <...> Kur praregėjom gyvenimą kaip neįmanomą sapną, / įmanomas buvo tik Dievas.“ (Martinaitis 2008: 9). Poetas atskleidžia, kad vaikystėje „Tristano ir Izoldos“ knyga *sukėlė tikrą kvaitulį*: „Dabar ją bijau skaityti, kad ko nors nesugadinčiau toje ankstyvojo vaikystėj.“ (Martinaitis 1998: 147). Toje *šieno gūžtoje* mitinį Martinaičio meilės pasaulėvaizdį formavo ir Aleksandro Sergejevičiaus Puškino *Eugenijus Oneginas*, jau minėtas Liudas Vasaris.

„Viduramžių patarlės primygtinai pabrėžia regos vaidmenį. Viena XIII amžiaus patarlė skelbia: „Kur meilė, ten ir akys.“ (Verdon 2000: 9). XIII amžiaus Provanso herojės Flamenkos nuodėmės kelias prasideda skaitant: riteris Gijomas de Neveras regi Flamenką, skaitančią Evangelijos ištrauką, „puikią raudoną lūpą“ išvysta damai pakėlus šydą, taigi Dievo akivaizdoje. „Mintis, esą meilės fluidas perduodamas akimis, nesvetima jau pirmųjų žmonėms. O viduramžių autoriai dažnai kalba apie strėlę, per akis prasišverbiančią iki širdies.“ (Ten pat: 10). *Atminčių* lyrinis subjektas savo meilės moterį „ryja akimis“: „šaltinis skaidrus iš akių bėga... <...> // Kai praveria rytą vokus tavo akys – / taip atidaro sparnus pabaidytos plaštakės, – / esi panaši į dalgio nepaliestą pievą, // išbraidžiotą naktį vos gimusio dievo.“ (Martinaitis 2008: 11). Gimęs Erosas – geidulinga kūniška aistra, nuodėmės pradžia. Stilizuojant Jono Aisčio simbolius, įvietinama dviejų žmonių meilė lietuvių gentinėje erdvėje, ji priartinama prie lietuviškos pasaulėjautos: „į mūsų pusę pūtė / gamta lig ryto. <...> // Bet visą naktį – lyg pasaulio pradžios – / mums buvo medžiai, rūkas, upė, kelias.“ (Ten pat). Kūniškosios meilės pražūtingumas rodomas Biblijos kontekste: „Dievas išvarė mus į geležinkelio stotį – / tarp tėvynę praradusių – duonos sau parsivežt.“ (Ten pat: 13). Du žmonės tampa tremtiniais žemėje. Aistringų istorijų skaitymas sukelia nuodėmingas mintis, gimdo kūno geidulius. Lyrinis subjektas su mylimąja prisimena Gustave'o Flaubert'o papasakotus meilės paklydimus: „Už nugaros, man pro petį, / skaitai „Madam Bovari“ . / Vienam puslapy – ne tą patį / skaitome. Kambary // kyla rūkas. Vynuogės, rodos, / liečiasi vos prie pečių: / kekių dviejų neprinokusioj odoj / vaiko drovumą jaučiu.“ (Ten pat: 14). Meilė yra meniškas aistros šokis amžinojo atradimo ir praradimo cikle skambant orfėjiškai (citros, lyros) muzikai: „Mes šokom meilės dievo šokį. Mes Orfėjo / instrumentu tebuvom išgroti.“ (Ten pat: 50).

Tikroji meilė – mylėjimas pačios meilės. Moteris, kaip ir Beatričė, yra tobulo grožio įsikūnijimas, nepasiekiamas idealas. *Atmintyse* ryškus dantiškasis siekis „sutapatinti tave

su dangumi (Ten pat: 16), nes moteris – šventa“, meilė profaniškoje erdvėje tepasirodanti todėl, kad akis nukreiptą į dangaus sakralią erdvę, moters šventumas asocijuojasi su Šv. Mergelės Marijos tyrumu ir nekaltybe: „Beraštis taip / su virpuliu ir baime laiko šventą knygą.“ (Ten pat: 16). Tikroji meilė išlaisvina, tačiau tai analogiška kalėjimo laisvei. Rafinuotojo Renesanso moteris – įsikūnijęs gražus paveikslas: „Mačiau, kaip Renesansas tau tinka, / kaip stiebias kolonos, juda barokinės klostės, / kaip freskos kartoja tave ant senovinio tinko / ir kaip natiurmortuos atsinaujina puokštės.“ (Ten pat: 29). Moteris motiniška, ji gyvybės šaltinis: „Susipynusį kamuolį ant skreito / lyg pradėtą gyvybę laikai. – / Aplink galvą šlamėdami skraido / dar negimę tavo vaikai.“ (Ten pat: 69).

Mylint reikia mokytis mylėti iš naujo, meilę perkurti išpirkus nuodėmes, nubaudus Dievui: „Lietūs užgulė žemę. Neramūs / paukščiai ir žvėrys prieglobsčio bėgo ieškot. // <...> Mus suglaudė lietūs po vienu stogu – / dvi bailias, svetimų šeiminių avis.“ (Ten pat: 19). Liko tik du priešingos lyties žmonės, kaip ir po Tvano: „Lyg negyvenamoj žemėj – negirdėti nė garso. / Upės, rods, vėl iš pasaulio pradžios išsilies. / Akimirka trumpą gyvenimu ilgu paversim. / Ten, kur žvaigždė virš vandens amžinybę tylės.“ (Ten pat: 80). Iš naujo reikia „išrasti dviratį“, vėl krendama į kūniškos aistros pagimdytą nuodėmę: „Peržengusi, kas užginta, – šviesią / lyg nuo vėjo palenktą aguonos galvą / prie galvos priglaudusi, į lūpas tiesiai / lūpom perdavei man savo slaptą kalbą.“ (Ten pat: 21). Vėl einama pas Dievą, atgailaujama, prašoma išrišimo: „nuodėmes įrišus nosinaitėj – dangui grąžą...“ (Ten pat). Rituališkai atsinaujinama ir atgimstama po atgailos, sugrįžus į Dievo namus. Kūniškoji meilė vienišystę panaikina laikinai: „Pora netapom – sublokšti į porą“ (Ten pat: 25). Du žmonės – tarsi besiblaškantys perskelti androginiai. *Atmintyse* kartojamas prarandamos tėvynės motyvas alegoriškai minint Adomo ir Ievos mitą: „kol vaisių niekieno grakščiai paduodi man, <...> kaip didžiosios septynios nuodėmės.“ (Ten pat). Alyvų krūmas „skelbia“ Dievo Žodį, tačiau jo nesilaikoma: „Štai atsidūrėm su tavim penktam rate / to pragaro, kuriam gyvenam. / Dar užsimerkus pradedi ryte / gyvenimo kasdienį meną. // o iš gyvenimo mums išeities nėra: / kartoji ratą – jį ratu apėjus... / Tarp dūmų ir garų tam savo pragare / atsiveri man kaip namai gimtieji.“ (Ten pat: 97). Moteris lyriniam subjektui tampa namais, vyras ir moteris susilieja, susijungia Dievuje Dievo valia. Šeimos gyvenimas, išnykus meilei, nuvertėja, nublanksta, lieka tik nuotraukose – gyvenimo kaleidoskopiškus įvykius įamžina eklektiškas albumas. Taigi prieštaravimas ir vengimas kūnų susijungimo, aistros „užgaidų“ nepaisymas grąžina chaosą, be aistros nutrūksta meilės gyvybės siūlas, likimas suveda ir išskiria santuokinę meilę, ypač jei ji nesaugoma supilkėja, virsta šventraščio dulkėmis. *Nuėjus pusę meilės gyvenimo kelio regėta, tikroji, reali* meilė kaip šventenybė belieka ranka rašytoje gyvenimo knygoje – centre, Pasaulio medyje – poezijoje: „ratas po rato paskui poeziją eiti į gelmę. // <...> Tik poezija jauną, mirusią meilę supurto – / pašokus sustoja – kaip akimirka prieš amžinybę.“ (Ten pat: 104). Meilės vynuogynas virsta samanomis: „Paskutinis aš tavo Saliamonas. // o dešinė – per pusiaują – / imu tartum šventraščio liepsną... / Gładies prie manęs, lyg pasaulį / dar kartą išgelbėt galėsime.“ (Ten pat: 118). Meilė – Dievo dovana, Dievas yra meilė, šlovinama jos amžinybė, kaip ir „Giesmių giesmėje“: „Galvą guldai ant kairės man / pagal senąją Giesmių Giesmę. / Vynuogyno neturim – tik samanas“ (Ten pat: 9).

Apibendrinimas

Atmintyse suponuojama transcendentinės meilės šventybė, amžinoji, idealioji yra Meilė Dievui ir Meilė Dievuje. Meilė moteriai, gimusi iš aistros, yra netikra, trumpai blysktelėjusi, užgesinusi vienišystę, ji išnyksta, jos nostalgija skatina vėl ieškoti meilės verto objekto, savo antrosios pusės, susilieti su ja. Nuodėmė ir išrišimas – neatsiejama nuodėmingos kūniškos meilės dalis. Dievas už dvasinės meilės ignoravimą baudžia, kaltę reikia išpirkti. Erosas – pagrindinė pasaulio vystymosi ir mirties jėga – ir gimdanti, ir numarinanti meilę. Ideali meilė ir idealus moters grožis bei šventumas tėra siekiamybė, kurios šventumą ir amžinumą tegali išsaugoti pasaulinis poezijos medis, atmintis. Meilė – „amžinojo sugrįžimo“ kartotė į Dievo namus, susijungimas, susiliejimas su Dievu ir Dievuje, moteriškosios ir vyriškosios dvasios bendra, nepertraukiama meilės kūra siekiant panaikinti vienišystės skausmą, meniškai, žingsnis po žingsnio meilę tobulinant ir reginti ją Dievo amžinajame gėryje ir grožyje. Dangiškoji meilė aistringa, žemiškoji atveria pragaro vartus, tad siekiant išvengti nuodėmės, reikia nuolat būti atsigręžus į gerąjį, atleidųjį, gailestingąjį Dievą.

Literatūra

- BENEDIKTAS, 2005. Benediktas XVI. *Deus caritas est*: enciklika apie krikščioniškąją meilę. 2005 gruodžio 25. Prieiga: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/deus-caritas-est.html [Žiūr. 2014 05 06].
- DANTĖ, A., 1968. *Pragaras*. Vilnius: Vaga.
- FROMAS, Ė., 1999. Menas mylėti. In: N. BERDIAJEVAS, Ė. FROMAS, O. VEININGERIS. *Meilės menas*. Vilnius: Asveja.
- MICKŪNAS, A., 2010. *Summa erotica*. Vilnius: Apostrofa.
- MACEINA, A., 2014. *Mysterium magnum: moterystės filosofija*. Prieiga: <http://maceina.lt/pdf/moterystesfilosofija.pdf>. [Žiūr. 2014 05 06].
- MARTINAITIS, M., 1977. *Poezija ir žodis*. Vilnius: Vaga.
- MARTINAITIS, M., 2008. *Atmintys: meilės lyrikos albumas*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.
- MARTINAITIS, M., 1998. *Prilenktas prie savo gyvenimo*. Vilnius: Vyturys.
- MARTINAITIS, M., 1992. *Papirusai iš mirusiųjų kapų: atgimimo ir vilties knyga, 1988–1991: publicistika*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.
- MIRCEA, E., 1997. *Šventybė ir pasaulietiškas*. Vilnius: Mintis.
- NAUJOKAITIENĖ, E., 2001. *Oskaras Milašius – mistikas ir hermetinis poetas*. Kaunas: VDU leidykla.
- PAULIUS VI, 1968. *Humanae Vitae: enciklika apie prideramą tvarką perteikiant žmogaus gyvybę*. 1968 liepos 26. Prieiga: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/humanae-vitae.html. [Žiūr. 2014 06 13].
- Populorum Progressio*, 1967. Encyclical of Pope Paul VI O THE Development of peoples, March 26, 1967. Prieiga: http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/encyclicals/documents/hf_p-vi_enc_26031967_populorum_en.html. [Žiūr. 2014 06 13].
- PLATONAS, 1963. Puota. In: PLATONAS. *Dialogai*. Vilnius: Vaga.
- SOLOVJOVAS, VL., 1991. *Meilės prasmė*. Vilnius: akcinė bendrovė „Pozicija“.
- Šventasis Raštas*, 1998. *Senasis ir Naujasis Testamentas*. Vilnius: Katalikų pasaulis.
- VERDON, J., 2000. *Viduramžių malonumai*. Vilnius: Baltos lankos.
- ŽUKAS, S., 1989. Lietuvos meilės poezija. In: Sud. S. ŽUKAS. *Lietuvių meilės lyrika*. Vilnius: Vaga.
- БЕРГСОHN, A., 1992. *Собрание сочинений*. Т. 1. Москва: «Московский клуб».

Kristina Bačiulienė

Vilnius university, Kaunas Faculty of Humanities, Lithuania

Research interests: mythopoetics, theopoetics, intertextuality

LANGUAGE OF LOVE IN MARCELIJUS MARTINAITIS *ATMINTYS***Summary**

The notion of transcendental love in the context of “the eternal return”, the motif of Eros, and the image of a woman are discussed in Marcelijus Martinaitis’s book “Atmintys: meilės lyrikos albumas” (Eng. *Reminiscences: the album of love lyrics*) (2008). The methods of mythopoetic thought, comparativistics, and interpretative mind have been applied. On the basis of the Bible, mythology, the notion of and relation between Eros and Love, also combining notions developed by philosophers as Nikolai Berdyaev, Erich Fromm, Vladimir Solovyev, phenomenologists as Algis Mickūnas, Mircea Eliade, Plato, and insights by popes Paul VI and Benedict XVI, a concept which might be useful in deciphering the language of love in Marcelijus Martinaitis’s book is introduced. The primary code of the album of love is the concept of memory and the notion of love as seen by Oskaras Milašius, while the secondary code relates to Dante, chivalric romance of Provence troubadours, legends of King Arthur, Celtic mythology.

The genre of M. Martinaitis’s reminiscences was born when the poet was studying in Gervinès, and the first collection of *Reminiscences* appeared in 1986. The text of *Reminiscences* was seen as hermetic, intertextual, reflecting the act of cosmogony and antropogony in permanent space-time. The process of word re-creation is associated with archetypal consciousness, and the cycle of “the eternal return” prevails. Love is perceived as transcendental and existential basis, a purpose to merge with God, God’s gift to humanity, and the vision of love object. Eros (passion) is ambivalent: it is earthly / heavenly, sinful / divine, creating / destructive, and driving power of creation. A woman is seen as earthly / sensual, divine / unreachable. An issue which motif (Christian or courtesan literature) dominates in the album of love lyrics is discussed. *Album* is of great interest as an immanent text.

KEY WORDS: love, Eros, “the eternal return”, memory, courtesan love.

Kristina Bačiulienė

Uniwersytet Wileński, Litwa

Zainteresowania naukowe: mitopoetyka, teopoetyka, intertekstualność

JĘZYK MIŁOŚCI W ZBIORZE MARCELIJUSA MARTINAITISA *ATMINTYS***Streszczenie**

W artykule omówiono pojęcie miłości transcendentalnej, motyw Erosa i wizerunek kobiety w zbiorze Marcelijusa Martinaitisa *Atmintys: meilės lyrikos albumas* (Pamięci: album liryki miłosnej, 2008) w kontekście koncepcji „wiecznego powrotu”. Zastosowano metody krytyki mitopoetyckiej, komparatystryki i interpretacji. Korzystając z Biblii, mitologii, pojęcia Miłości i Erosa oraz ich wzajemnych relacji, zestawiając pojęcia zaczerpnięte z tekstów filozofów Nikołaja Bierdiajewa, Ericha Fromma, Władimira Sołowjowa, fenomenologów Algisa Mickūnasa, Mircea Eliadego, jak też Platona oraz dwóch papieży: Pawła VI i Benedykta XVI, zaproponowano koncepcję, mającą pomóc w rozszyfrowaniu języka miłości w zbiorze Martinaitisa. Podstawowym kluczem do interpretacji tego albumu liryki miłosnej jest pojęcie pamięci, jak też wizja miłości u Oskara Miłosza, źródłem wtórnym – twórczość Dantego, pieśni trubadurów prowansalskich, legendy króla Artura, mitologia Celtów.

Gatunek „pamięci” M. Martinaitisa narodził się jeszcze podczas jego nauki w szkole w Gervinès, a pierwszy zbiór ukazał się w roku 1986. Tekst „Pamięci” jest określany jako hermetyczny, intertekstualny, powtarzający akt kosmogonii i antropogonii w ciągłej czasoprzestrzeni. Proces przetwarzania świata należy wiązać z archetypową świadomością, dominuje cykl „wiecznego powrotu”. Miłość jest fundamentem transcendencji, podstawą egzystencji i dążeniem do zjednoczenia się z Bogiem, darem Boga dla ludzkości, formą postrzegania obiektu miłości. Eros (namiętność) jest ambiwalentny: jest to

ziemska / niebieska, grzeszna / boska, stwórcza / niszczyielska siła napędowa. Kobieta to istota ziemska / przedmiot pożądania, boska / niedostępna. Podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, jaki motyw literacki przeważa w albumie liryki miłosnej – o proveniencji chrześcijańskiej czy dworskiej. „Album” jest nadzwyczaj ciekawym przykładem tekstu immanentnego.

SŁOWA KLUCZOWE: miłość, Eros, „wieczny powrót”, pamięć, miłość dworna.

Gauta 2014 04 15

Priimta publiktuoti 2014 08 11